

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:

Negyedévre 1.50 kr. Két óra 1.—kr.
Félévre 3.— » Egy óra —.50 »
Egész évre 6.— » Egyes szám helyben 7. vidéken 8 kr.

HIRDETÉSEKET

Árszabály szerint számítunk. Bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyiltér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ.

POLITIKAI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelen hetenkint kétszer u. m.: kedden és pénteken.

SZERKESZTŐSÉG:

hova a lap szellemi részét illető közlemények s előfizetési díjak küldendők SÁROSPATAK, GORTVAY-FÉLE HÁZ.

A hirdetési díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások a kiadóhoz, Steinfeld Jenő nyomdászhoz küldendők.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmertelen leveleket nem fogadunk el

FŐMUNKATÁRS:
CSENGEY GUSZTÁV.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:
DR. BARTHA BÉLA.

KIADÓ:
STEINFELD JENŐ.

Hamis vád.

1892. szeptember havában folyt le Komáromban az u. n. Tisza-ünnepély, vagyis az a jubileum, melyet a dunántúli ref. egyházkerület hála-ja s elismerése jeléül főgondnokának, Tisza Kálmánnak azon alkalomból rendezett, hogy főgondnoki működésének negyedszázadát betöltötte.

A Tisza Kálmán protestantizmusa a patens elleni küzdelem napjaiban nagy, fényes, dicső volt s az ország összes igaz hazafiai részéről csak egyféle megítélésben részesülhetett s részesült. E megítélés imponáló nyilatkozása volt az, midőn a dunántúli ref. kerület 1867-ben saját jeles férfiainak háttérbe szorításával Tisza Kálmánt ültette főgondnoki székébe. Tisza Kálmán protestantizmusa ez idő óta, különösen pedig 1875 óta különböző megítélés tárgyát képezheti s képezi. Némelyek lágyemelegséggel, némelyek tartózkodással, némelyek egyenesen azzal vádolják, hogy a protestantizmust hatalmi érdekében használta föl s hogy önmagának nehézségeket ne csináljon, semmit sem tett egyháza javára.

E fölött itélni a történelem van hivatva s én azt hiszem, hogy a történelem géniusza a magyar protestantizmus nagy erényeül fogja betudni azt, hogy akkor, midőn a miniszterelnöki székben egy tösgyökeres protestáns ült, protestáns nepotizmusról szó sem lehetett s egyoldalú felekezeti érdekek e 15 év kormányzatát soha sem vezették s egyháznak e korszakban, melyben hatalma praeponderánsá lehetett volna, ha emelkedett, csak annyit emelkedett, a mennyi fölemelő abban a magas erkölcsi tudatban van, hogy kedvező helyzetét saját előnyére föl nem használta.

De akármit itéljen az egyetemes magyar protestantizmus Tisza Kálmánról, egy bizonyos: a dunántúli ref. egyházkerületnek mindig hű szolgája volt — a legnagyobb, de leghűségesebb. S hogy e sokat meghurcolt férfiú kiváló férfi: azt azok sem tagadhatják, kik engesztelhetlen politikai, vagy személyes ellenfelei.

Ha egy egyházkerület egyik kiváló oszlopfőriának negyedszázados hű szolgálata után hála s köszönete jeléül ünnepélyt rendez, ebben senki sem talál semmi rendkívülit. Hiszen ha valamely uradalomban valaki 10 évig ispán, valamely községben ennyi ideig jegyző, egy nyomdában faktor: kész a jubileum.

Nem az lett volna tehát csodálatos, ha a dunántúli ref. egyházkerület 1892-ben jubileumot tart Tisza Kálmánról, hanem az, ha nem tart és nem oly lelkesedéssel tartja, mint a nagy tartotta.

És mégis, hogy itélte meg akkor az ellenzéki sajtó legnagyobb része a Tisza-jubileumot? Ugy, hogy Tiszát a kutba esett rókához hasonlította, ki a protestantizmus hátán akar a hínárból kiszabadulni s visszakerülni a hatalomra, vagy az ellenzékre. S egy egyházkerület hálaául s köszönetül rendezett ünnepélyt képtelenségnek s észnélküli fufangnak kiáltottak ki. A „Magyar Állam“ pedig Pap Gábort, a ref. egyház e nagyérdemű püspökét, a szabadságharc e lángelkű bajnokát, örvöngőnek nevezi, ki rászolgált a tébolyházra, s őt és Tisza Kálmán kutyákhoz hasonlítja, mindössze egy különbséget enged meg köztük, azt, hogy az egyik nyíratlan bozontos kvasz, a másik civilizált buldog.

Sőt ennél tovább mentek már akkor is, ez előtt több, mint 3 évvel. Az ultramontanizmus titkos és nyílt harcosai a kulturharc kitöréseért már akkor is egyenesen a protestantizmust és annak vezéreképviselőit tették felelőssé. A társadalmi élet minden rétegét átható s mozgásba hozó küzdelmet egyedül és kizárólag a protestáns egyház számlájára írták.

S tették ezt kétféle módon. Először is oly formán, hogy az u. n. elkeresztelési vitát nem az állam és ultramontanizmus közötti küzdelemnek, hanem a különböző felekezetek közötti torzsalkodásnak jelentették ki, melyet szűk látókörű és kicsinyes felfogású protestáns lelkészek néhány száz kisdied vallásaért indítottak.

Másodszor oly formán, hogy a tulajdonképi harc kiinduláspontjául a komáromi ünnepélyt és a Pap Gábor püspök beszédét tekintették, melyet harcúri riadó s a felekezeti béke templomára vetett üszök gyanánt tüntettek föl.

S mivel akkor még a liberalizmus organumai is szívesen szolgálták ott, a hol és a meddig lehetett, a kath. klérust és legyezgették hiúságát; mivel még a küzdelem e kezdetleges stádiumában tűz és víz, sötétség és világosság nem váltak ketté teljesen: a ma már teljesen liberális sajtóorganumok egy része is hasonló nótát fújt.

Raadásul és megerősítésül a primás a komáromi u. n. riadóra békét hirdetett s ájtatos szembefordítások közt hívta fel a kath. papságot a békére, a szent „pax“-ra.

És míg csak annak tűz reád a napja,
Lelked a bolygó üstökös darabja,
S míg vágyaiddal egyre bujdosol,
A cél talán — sehol!

Palásthy Gábor.*

Történeti elbeszélés, az üldözések korából.

Írta: Hörk József.

I.

A nyitramegyei Felső-Köröskény faluba vezetem olvasóimat.

A község halmos végében egy nemesi udvarház látszik, oda nyitunk be.

Mindenki tudja ezen a vidéken, hogy az a nemes Palásthy Gábor uram háza. Ő egy maga lakik ott családjeivel, szolgálvaival.

Különbön a falu leányai kedves titkot suttognak magok között felőle. Mert hiszen érdekes ember ám Gábor uram! Még alig 30 éves és már olyan híres, olyan tapasztalt; úr és szolgá tisztelettel szól felőle.

Azt suttogja a fuma, hogy jegyben jár a Gábor úr az alsó-köröskényi udvar ékességével, a Borbála kisasszonnyal! Azzal az anygallal!

Ép most lép ki a löistálóból, hol kedvenc paripáit ápolgatja, ápolgatja...

A miről a leányok suttognak, az nem közönséges dolog.

Elbeszélem keletkezését. A két udvar, az alsó-köröskényi és a felső-köröskényi urak, viszályban éltek egymással.

„Osztyalos atyafiak“ voltak.

Bolygó zsidó.

Mutatvány Szabolcska M. »Hangulatok« című verseiből.*

Egy rémes átok üzött szakadatlan,
Mig végre összrogytál szivszakadtan.
Milyen sötét is a te sorsod — óh,
Szegény bolygó zsidó!

Még meg sem értém szomorú regédet
S már öntudatlan könyem hula érted,
S úgy eljutattam, mi az, a mi bánt,
Szeges ostor gyanánt?...

Világvégétől világvégig mi kerget?
Hogy nem találsz csak egy testvéri keblet?
Egy csillagot a millió közül,
Vezérszövétnélkül?

Mért fonnyad, el, ha hozzáérsz, a rózsza?
Kigyó miért sziszeg reád alóla?
Dalt sírsz felé s a visszhang hallgatag,
Vagy éppen rád kacag.

Szegény hazátlan, vágy hiában éget,
Nincs házeresz, mely enyhét adna néked,
Tied csak a kietlen rengeteg
— Óh most már értelek!

Csakugyan átok üldöz téged — átok!
Hordasz szivedben egy kihalt világot,
Más csillagokkal egy letűnt eget,
Lejárt eszményeket.

* A múlt számban közölt gyönyörű költeményben bemutattuk a boldog költőt mámorító örömeiben, most b. mutatjuk a bolgogtalanság szívtepő fájdalomában. — Szabolcska nagy ha busul, nagy ha bubánat szakgatja lelkét.

* Lásd: Theatrum Eperiesense seu Lauenae Eperjesiensis. Auctore Joh. Rezik. MSS. 1688. — (Tragedia III. sive ultima, die IX. Maij 1687. exhibita. §. 9.)

Igy csempésztek, vagy legalább kísérlettek meg becsempészni egy roppant történelmi hazugságot a közvéleménybe.

Fölemelt fövel, tiszta meggyőződéssel állíthatjuk, hogy az egész komáromi ünnepélyen és az azt követő kerületi gyűlésen, az érdem ünneplésén kívül nem történt egyéb, mint annak a kijelentése, hogy a protestantizmus ohajtja a békét, kerüli a harcot, elitéli az exkluzív felekezeti irányt, de ha azok a setét pontok, melyek akkor a polgári és felekezeti béke derűs, tiszta egén mutatkoztak, valóságos viharrá növekednek; ha hitünk és hazánk igaz érdekeinek megvédéséről leend szó: akkor mindnyájunk együtt leszünk.

Hát ma már elmondhatjuk, hogy Komárom püspöke látnoki szemmel látta a mai nagy, nehéz, harcot. Látta, hogy az a katolikus papság, mely fanatizmusában megtámadta az állami alaptörvényeket s a végrehajtó hatalom jogos intézkedéseivel ellen Rómában keresett orvoslást: meg fogja indítani a küzdelmet az egész vonalon.

És miért mondjuk el ma mindezt? Miért szólalunk fel, ígéretünk szerint, a komáromi ünnepély szántszándékos félremagyarázása ellen ma, majdnem 4 év multával?

Mert azt látjuk, hogy azt az eszmét, melyet akkor a tények megítélésében megvesztegetett, félrevezetett, vagy félrevezetni kívánó napi sajtó oly igazságtalanul, oly elferdítve terjesztett, — egyes politikuskok, kiket a múlt áradata felszínre vetett, valóságos politikai dogmává akarják tenni s a protestantizmus rovására meg akarják hamisítani nemzetünk történelmét. Szándékosan-e, vagy szándéktalanul, azt nem kutatom, mert reánk mindegy. Reánk csak az a tény tartozik, hogy a közvéleményben lassankint meg akarják gyökereztetni és meggyőződéssé érlelni azt a hamis vádat, hogy a kulturharc megindulásáért a protestantizmus felelős. Valóságos rendszeres hajszát csinálnak ma is ebből. Ezért van szükség arra, hogy felemeljük tiltakozó szavunkat s elhárítsuk a hamis vádat.

Polónyi Géza már az 1893. évi márciusi indemnity vitában nyíltan hivatkozott arra, hogy a komáromi ünnep alkalmából nyilvánult türelmetlen felekezeti szellem szülte volna a kulturharcot; most legújabbán pedig, midőn Hermann Ottó a kath. nagygyűlés törekvései ellen felszólt, hangoztatta, hogy „szégyenletesebb volt annál a komáromi felekezeti tüntetés“; Tibád Antal pedig a szabadelvű pártból való kilépése egyik főokául azt adja, hogy az egyházpártok reformok tulajdon-

Az olyanok rendszerint nem nagy szeretettel vannak egymás iránt.

Mikor Gábor iskoláit járta Eperjesen, akkor már anyja özvegy volt s a szegény özvegy megvonult bánatában...

A mint fia nőtt, mindig több és több keserűségét panaszolta el. Hogy bántják, hogy üldözik őt az alsó-köröskényiek. Ugy, hogy mire Gábor deli ifjúvá fejlett egész haraggá nőtte ki magát az ő szívében is a szomszédos atyafiaktól való elidegenedés.

Azonban soha egy igaztalan szóval, tettel, vagy akár csak kivánsággal sem sértette az alsó-köröskényieket.

Talán inkább anyja iránti szeretetből keletkezett az egész érzélem benne. Hiszen úgy van az az életben, hogy a kit mi szeretünk, annak kedves embere nekünk is kedves emberünké válik s a kit az gyűlöl, azt mi is meggyűlöljük! Sokszor azt sem tudjuk miért? Elég indokolás az, hogy a kit mi szeretünk, — az gyűlöl!

A múlt évekkel Gábor deli ifjúvá fejlett. Nem volt párja messze vidéken...

Sok leányos háznál várták tárt karokkal. Sok anya mosolygott feléje...

De Gábor nem gondolt leányra, nem gondolt magára, neki csak egy édes gondja volt, özvegy anyjának boldogsága...

Gondozta az ősi jószágot és az szépen felgazdagodott s mint magyar nemes különösen lovaira fordított nagy gondot, úgy, hogy lassanként messze földön ismeretes lett kitűnő paripáiról.

Egy este éppen a széles nagy verandán beszélgetett édes anyjával, mikor nagy lelkendezve, fulladozó lélekzettel rohant be egy véres ruhás jobbagyú fiú a nagy udvarba.

— Segítség! Segítség! Kiáltá a fiú. Hamar tessék! mert késő lesz!...

Gábor hirtelen oda ugrott mellé s nagy érdeklődéssel s nyugtalansággal kérdé tőle:

— Ki vagy? — Mi baj? —

kép semmi egyebet nem céloznak, mint a protestantizmus győzelmét a katolicizmus fölött s egész mi voltukban „a komáromi konfesszionálizmus talajából fakadnak.“

Itt van a történelem hamisítása. Ezek az urak, kiknek egyetlen szavuk nincs egy fontos állami alaptörvény, az 1868. 53. törvény cikk megsértése ellen; ezek az urak, kik egyetlen jótáival el nem ítélik az elkereszteléseket; az a sajtó, mely menti és dicsőíti a komáromi, soproni, szabadkai, budapesti kath. nagygyűléseket, az a magyar nemzetiségével kérkedő újságírói had, mely egyetlen szóval sem tiltakozik az ellen, hogy a mi belügyeinkbe Rampolla s más idegen urak avatkozzanak, s e kérdésben a Dullákkal, Mudronyokkal, a „Branik“kal, „Tribunával“ és a „Narodni Noviny“vel árul egy gyékényen: ezek az urak és újságorgánomok a mostani kulturharc kitéréséért a protestantizmusra, s minthogy bűnbakokul személyek kellene, Pap Gáborra és Tisza Kálmánra akarják az egész felelősséget Isten és ember és a történelem ítélőszéke előtt háritni.

Ha öntudatlan, — tévedés, ha szándékos, — még annál is gonoszabb.

Azt terheli a felelősség, a ki az első elkeresztelést az egyedül üdvezítő egyház nevében fogatosította; a ki az első anyakönyvi kivonat áttételét — hogy az eretnység terjesztésében közre ne működjen — „ne ad haeresim cooperet“, megtagadta; ki az első kath. kérvényt aláírta; ki az első kath. tiltakozó gyűlést rendezte; ki az első képviselői reverszlistát kivette; ki a tömeget, asszonyokat, éretlen gyermekeket először bevitte az áldatlan agitációba. Bizony ezek nem a protestánsok voltak.

Lelkünk egész hevével tiltakozunk az ellen, hogy a történelem irányzatos meghamisításával a protestantizmus tegyen felelőssé oly dolgokért, — akár egészében, akár egyes irányadó személyiségekben, melyekért a felelősség egyedül és kizárólag az ultramontanizmus magyarországi híveit illeti.

Nemcsak személyek eláztatásáról van itt szó; nemcsak a pártpolitika mulatólagos küzdelmei nyilvánulnak e kérdésben. A történelem ítélőszéke elé állítanak itt bennünket protestánsokat, s méltatlanul vádolnak hazárdulással minket, kik a múltban, a jelenben, hűk voltunk s hűk vagyunk e hazához mind halálig!

Óh, hányszor lehetett elmondani hazánk történetében, a mit az annyiszor meghurcolt Pap Gábor püspök a Tisza-jubileum alkalmával oly szépen, oly igazán mondott, célozva a pápens elleni küzdelem időszakára: „Alkotmányos életünk romba döntött épületéből csak egy erőd maradt fen épen, sértetlenül: a testvér protestáns egyházak autonómiája, önrendelkezési joga“.

Negyedfélszáz év óta a magyar protestantizmus soha hűtelen nem lett a magyar hazához; negyedfélszáz év óta e szentelt föld leghűségesebb támasza, a magyar alkotmány és szabadság legantortorhatatlanabb védelmezője volt. Az új alkot-

mányos élet visszavívásában elévülhetlen érdemei vannak a protestáns egyháznak.

Kicsike nagy emberek, kiket a közvélemény változó szeszélye fölemelt, tagadhatják ezt: szereplő emberek elfogultsága, vagy önzése rövid időre meghomályosíthatja a történelmi igazságot: ámde állandó, tartós hatása ennek nem lehet. Az igazság tűndöklő, fényes napja szétüzi a felhőket s annál tisztábban ragyog alá.

A *Polónyiak* és *Tibádok* elfogult, vallási és pártszenvédélytől lihegő ítéletét már most is megapellálhatjuk a tisztább látásu, szeplőtlen szabad-
elviségű valódi államférfiakhoz, minő egy *Horváth Boldizsár*, ki már 1890-ben, a képviselőházban nov. 19-én tartott beszédében nyíltan kimondá, hogy „A konfliktus a katolikus klérus intencióiban rejlik. Kezdetben senkinek sem jutott eszébe, hogy ez által (a keresztelés által) valakit vallás-
sától elvonni akarnak (attól a vallástól, melyhez az 1868: 53. t.-c. 12. §-a alapján tartozik); ma azonban a klérus nyíltan, leplezetlenül mondja, hivatkozva a tridentini zsinat határozmányaira, hogy minden gyermek, a kit kath. pap keresztel meg, a kit kath. anyakönyvbe vezetnek be, az katolikusnak tekintendő. Ez által a kath. klérus közvetve azt is elismeri, hogy midőn idegen valláshoz tartozó gyermeket megkeresztel, azon intencióból teszi, hogy azt megnyerje a kath. egyháznak. *A konfliktus tehát nem annyira a kormány és kath. klérus között, hanem a klérus és a törvény között ütött ki.* Ez a vallási békét komoly veszélylyel fenyegeti“.

S ugyancsak ő az igazság maró gunyjával hivatkozik arra, hogy a szülők ama most követelt szent és természeti jogával, melynek leple alatt a jelenlegi harc megindult, 1848-ban a pozsonyi országgyűlésen még a klérus merészen szemben állott s a hercegprimás tiltakozott ez elv törvénybe íratása ellen, mert a gyermekek vallásának meghatározása nem a szülőket, hanem egyedül az egyházat illeti. Egy jó katolikus és nagy férfiú emez ítélete fölemelő, megnyugtató.

Bartha Béla dr.

EGYHÁZI ÉLET.

Az ágostai hitvallásu evang. egyházkerület új beosztása.

Csurgó (Somogy megye.)

A mit a „Pesti Hírlap“ október havi folyamán két cikkben, mint sejtelmet kifejeztem, az bekövetkezni látszik.

Az evang. egyház újabb időben nem tudja azt az erőt kifejezni, a melyre képesítve volna nagy számú intelligenciájánál fogva s nem képes közéletünkben azt a helyet elfoglalni, a melyre hivatva lenne, nemcsak történelmi multjánál fogva, hanem azért is, mert híveinek jelentékeny része modern műveltséggel bíró városokban lakik, pedig a városok ma a nemzeti és társadalmi élet fő-tényezői.

Ennek kettős oka van, a nemzetiségi harc az egyházban, másodsor az evangélikusokat sok tekintetben

jelmező ovatosság és ennek folytán a félrendszeres szabályok szerete.

Épen mivel én viszonyainkat jól ismerem, penditetem meg a „Pesti Hírlap“-ban, hogy legjobb lenne az 5 pánszláv esperességet az evang. egyházból kizárni, mert azok akárhová csatoltatnak, mindenütt a pánszlávizmust terjesztik s veszélyére lesznek a közbékének.

De azt is kívántam, hogy ezen 5 esperesség azután állami felügyelet alá helyeztessék s önkormányzati joga kivételes intézkedések által korlátoztassék.

Mert első a valódi protestáns és az állami érdek. Pedig ezek a pánszláv és a muszkára kacsingató esperes-ségek vagy egyházmegyék nem lehetnek se jó evangélikusok, se nem lehetnek támaszai a magyar állam eszmének.

Kifejeztem azon nézetemet, hogyha ezen 5 pánszláv egyházmegye az evang. egyház testéből kivágatik, akkor a reformátusokkal tervezett unió is keresztül vihető lenne.

Azonban hitrokonaim többsége a létező bajok orvoslását az új beosztástól remélte.

És mi történt e téren? A kiküldött bizottság össze-ült, tervet készített — s azóta hallgat minden!

Hát szabad ezen kérdésnek is elposványosodni?! Hát már a gyámoltalan tanácskozásonál, tervezetéseknél soha tovább menni nem tudunk?! (Dum Roma consultat, Saguntum perit. Szerk.)

Nem értik egyházunk vezérferfiak hogy „ardet Ucalegon.“

Hisz nincs veszteni való időnk, mert mint Róma megrémült lakossága, mi is felkiálthatunk: „Hanihal ante portas,“ mire azonban nyomban felhangzott a hős római szenátus buzdító szava „ad arma quirites.“

Csak mi nézzük az eseményeket tétlen, a lelki fatizmus közönyével.

Meglehet, hogy a felosztási terv sokaknak nem tetszik, de ha mindenki tetszésére számítunk, akkor soha se történik semmi s a pánszlávizmus örvényéből vezérelt tót minoritás nemzetiségi civódások színterévé teszi közgyűléseinket s megakasztja egyházi fejlődésünket.

Hát ez az állapot tetszhet-e egy valódi evangélikusnak? a ki tudja, és érzi, hogy az az eszme, mely a protestantizmusnak életet adott, ma az összes emberiség legszentebb tulajdona, a haladás éltető ereje, tetszhet-e egy magyar protestáns hazafinak, a ki e hazát szabadnak és magyarnak akarja megtartani s látja, hogy a nemzetiségek, mint szövöttek az államhatalom ellen ultramontanokkal!

Cassiusként kell fordulnom a magyar szellemű ev. hitrokonaimhoz felkiáltva: „Brutus alszol?!“

A 12-ik óra itt van! Az evang. egyház vezérferfiainak tenniük kell, az idő ma nem alkalmas a Fabius Cunctator szerepekre. Ha az idő elmulik, örök felelősség terheli azokat, kik késedelmeskedtek, midőn tenniük kellett volna.

Meglehet, hogy a mi népünk itt e szent földön, a hol a magyarok Istene számára gyújtott tűz utójára aludt ki, a hol az ősi törzsszerkezetért szent István német lo-vagjai ellen véres harcot vívott az ősi hitéhez, nemzeti sajtásáig, a faj tisztaságához ragaszkodó magyar, hogy itt a mi vérünk hevesebben lüktet, mint hazánk egyes más vidékein lakó hitrokonainké, — azért a jó intenciókat nem vonjuk kétségbe a lassabb tempót szerető hitsorsosainktól se, azonban ki kellett fejezni néze-teinket s hangot adni aggodalmainknak, mert a mi mulik, azt helyrehozni többé nem lehet.

Soha se voltak a viszonyok oly parancsolók, mint jelenleg.

Ostromoltatva belől nemzetiségi haroktól, kívülről fenyegetve az ultramontanok és reakcionáriusok táborától, nyilatkoznia kell a valódi és férfias evangélikus szel-lemnek.

Dr. Luther határozott, ne a kapkodó Melanchton szelleme vezéreljen.

— Az alsó-köröskényi udvarból futottam ide, a hegyen át.

— Vagy úgy? — szolt közbe Gábor elkedvetle-nedve, — nos, hát mi baj?

— Ránk törtek a labancok s mert az úr nem enge-delmeskedett, megölték; a nagyasszonyt is megölték, most már csak a kisasszony védi magát keservesen; — de rátörök az ajtót. . . .

Gábornak sem kellett több!

Beugrott a szobába, belefújt a kürtbe, mint mikor vadászni készül s a kürt erős szavára, fegyverzetten ro-hant elő mindenfelől a férfi cselédség s előkerültek a vadászkutya is, — olyanok is, melyek a közeli nagy hegyekben nem egyszer megforgatták már a vén mackót, a torzonborz medvét is.

— Lóra! Kiáltá Gábor. Adjátok ide lovamat és hamar velem!

S nemsokára egész kis lovascsapat állott készen az udvaron.

Gábor anyja csodálkozva nézett a csoportra s mivel nem tudta mit jelent ez, kíváncsian kérdé:

— Mi történt fiam Gábor?

— Az Isten áldja meg édes anyám! Majd ha vissza-jövök, elbeszéltem.

Azzal sarkantyúba fogta lovát, mely nagyot ugrott, azután vágatott s utána kipirult arccal a cselédség és éles csaholással a felizgatott ebek.

Mint a vihar vonultak el!

Ideje volt. . . .

A szegény Borbálára már a legroszabb várt.

Elaléltan tartotta őt karjai között egy ocsmány labanc és csókolgatta a gyönyörű szűz ajkakat!

Az úri ház feldúlva, kifosztva, kirabolva, a gazda meggyilkolva s mellette vérben hű élete párja.

Ellenfelei Gáboréknak az életben, de bosszúra fel-hívók a halálban.

Az ocsmány had épen tivornyázni készült, midőn legelő is, a száguldó gazdát is megelőzve, berontottak az udvarba Gábor kutyái. . . .

Nem voltak szokva ilyen koldus nép látásához s neki estek ugatással, marással.

Az egyik bolond labanc ráütött a legmégesebbre s ez volt az egész banda veszedelme. Mert a felingerelt kutya nagy mérgesen harapott neki s utána rajtaesett a többi is.

Mire Gábor megérkezett, már javában folyt a kutya-labanc háború.

Gábor látta azt is, hogy itt nem rendes császári katonasággal van dolga, hanem olyan kőbor rablótö-meggel, mely amahoz csatlakozva s annak jelvényeit, ruháit hordozva, magát zsoldban ki nem elégitett katonaságnak mondotta, s ha a császáriak kezébe került, kiállotta a büntetést és szolgált mint katona; ha pedig nem, mint rendesen, akkor rabolt s ha ellenállásra talált, gyilkolt is kíméletlenül.

Mig Gábor a két holttestem kifosztóinak megbün-tetéssel volt elfoglalva, a kiket úgy kielégített kard-jával, hogy többé nem kértek kenyeret, az alatt a rab-lók főnöke, ki azt az angyalt sértette meg útálatos ölelé-seivel s még útálatosabb csókjaival, megszökött s mire Gábor utána iramodhatott volna, már jó messzire került, pedig Gábor kutyái meglehetősen marasztották.

Gábor lova ki volt fáradva, a rabló pedig megpi-hent, nem bírta tehát utólréni s midőn már látta, hogy be nem éri, vadászfegyverét fogta s egy jól irányzott lövéssel igyekezett őt marasztalni.

Talált, de a golyó csak a rabló jobb arcát szaggatta meg, mint azt Gábor abból, hogy az keservesen feljaj-dúlva kapott orcájához, kivehette.

Úgy a hogy, ez is lakolt hát!

Mire Gábor visszatért, szolgálai és kutyái sok ártatlan ember szenvetését bosszúlták meg a rablóbandán.

Egyet a rablók közül életben hagytak!

Ettől kitudakolt Gábor mindent! Megtudta azt is, hogy az elmenekült gaz valóban katona volt egykor, valami labanc altiszt, egy olyan furfangos világszaló, ki képes lesz magát visszahazudni volt feljebbvalói kegyébe.

Csak mikor minden tekintetben rendet teremtett, gondolt Gábor a szegény Borbálára, kit leghívebb lová-sza által őriztetett s életben maradt komornája által ápolatott.

Midőn a kastély tágas, nagy szobájába lépett, ro-kona még mindég eszméletlenül fekiült egy török kereten.

Gábor odalépett, hogy segítsen, de az első pillanat ban mereven állva maradt, s úgy bámúlt arra, kit maga előtt látott.

A legszében kifejlődött gyönyörű ifjú hajadon fe-kiült előtte.

Egész valója, még e szomorú helyzetben is, csodá-latos bűvös varázst gyakorolt a szemlélore

Gábor nem látott még ily gyönyörű teremtést.

Elbűvölve állott ott!

A rablóval való dulakodás közben elől kissé szét-nyílt a szép hölgy ruhája s a legszében női kebel hava tünt elé.

Gábor elpirult, a hogy odaesett tekintete.

A komorna is észrevette s mint nő, a nagy szenve-dés közben sem felelte el most, hogy férfi jött közel, letakarni a holló fűrtökkel a hóféhér idomokat.

Gábor ápolgatta a szegény leánykát s megállott fe-jénél, várva ébredését. . . .

Borbála végre magához tért.

Lassan-lassan selyempillái is megmozdultak és ki-nyitotta szeméit. De hirtelen ujra bezárta, mintha egy gonosz álmod akarna elkergetni — s csak zárt szemek-vel kezdett zokogni:

— Atyám! Atyám! Óh édes jó anyám! Jaj Istenem!

Jaj Istenem! Mi lesz belőlem?

Gábor szólan akart, de szívet úgy összeszorította valami, ajkai oly merevek lőnek, hogy képtelen volt egy szót is kiejteni; csak bámúlt, meredt szemekkel bámúlt maga elé.

A leányka, kit a nagy csend meglepett, végre fel-nyitotta szeméit.

A mint észre vette Gábort, kit alig ismert, hiszen eddigelé nem is igen láthatta, csak a leírásból, a mint neki cselédjei lefestették, sejtette, hogy ő az, feléje nyújtotta kezét, elpirult s halk hangon csak azt rebegete: — Köszönöm!

Gábor gyöngéden szorította meg a lány kezecskét.

(Folyt. köv.)

Mi kettős szent érdeket, a szabad vizsgálódáson alapuló hit és a haza érdekét szolgáljuk, és szolgáljuk önzetlenül, egyedüli jutalmunk lelkiismeretünk.

Nyilatkozni kell bennünk és általunk a meggyőződés erejének, melyet semmi hatalom el nem vehet tőlünk, mert ha velünk sárba zárják is, onnan is kitörne, és eget kérne.

Azért hiszem, és remélem, hogy hitrokonaim vezérfői siettetni fogják viszonyaink rendezését.

Azok pedig, a kik haboznak, a kik félnek, a kik az ellenség sokaságát nézik, s hátra s nem előre tekintenek, — a kik készek megalkudni a reakcióval, azok hagyják oda helyüket, mert ma nekünk egész férfiakra, rendíthetetlen evangélikus és hű hazafiakra van szükségünk.

Keressük szövetségeseinket a magyar haza minden felvilágosodott, szabad szellemű férfiában, de zászlónkat ki ne adjuk kezünkől, ahhoz hűtlenek ne legyünk soha! Organizálni kell egyházunkat, mert a mai időben nehéz a szabadelvű s demokrata helyzete, de legnehezebb a valódi magyar evangélikusé.

Ez jusson eszünkbe, tehát „előre“.

Andorka Gyula.

TANÜGY.

Az egységes középiskola.

A Közoktatási Tanács, egy külön bizottság szervezésével, melybe olyanokat is meghívott, kik a Tanácsnak nem tagjai, újra megindította az egységes középiskola ügyében a tárgyalásokat. A bizottság január 27. 30 és 31-ikén tartotta üléseit. (Eddig a tárgyhalmaz miatt nem számolhattunk be róla. Szerk.) A kormány részéről jelen volt Klamarik János, miniszteri tanácsos, mind a három napon, az elsőn megjelent Berzeviczy Albert államtitkár, a másodikon Leövey S. miniszteri tanácsos. A bizottság ülésén részt vettek: Fehér Ipoly, a Közoktatási Tanács elnöke, Heinrich Gusztáv, Zichy Antal, Francesics Norbert, Erődi Béla, Homan Otto, Entz Géza, Hegedűs István, Kármán Mór, Veredy Károly, Gyertyánffy István, Suppan Vilmos, Fináczy Ernő, Alexander Bernát, Szász Károly, Simonyi Zsigmond, Paszlavszky József.

A tárgyalás alapjául egy munkát szolgált, melyet Fináczy Ernő dr. írt, s melyben a tanácskozási kérdéseit tárgyalja.

Fehér Ipoly rövid megnyitó beszéde után Zichy Antal szóval fel. Maga részéről üdvözlő az eszmét, de kérdi, vajjon experimentum lesz-e a szóban forgó reform, melyet egy néhány iskolában megpróbálnak, míg a többi iskola megmarad gimnáziumnak, vagy reáliskolának; mert akkor nem is két, de három középiskolának volna. Berzeviczy Albert, államtitkár felvilágosításul kijelenti, hogy a közoktatásügyi miniszter intenciója szerint nem egy harmadik, de olyan iskoláról van szó, mely a mostaniak helyébe lép.

Több érdemleges felszólalás után a bizottság egyhangúlag elfogadta fölvetné, hogy az egységes középiskola, egységes kvalifikációt ad tanulónak, vagyis, hogy az egységes középiskola, minden pályára egyformán jogosít.

Az egyetemesen kötelező közös tárgyak kérdését, rövid eszmecsere után, következőleg döntötték el:

Az egyetemesen kötelező tárgyak human és real tárgyakra osztatnak. Human tárgyak: 1. Magyar nyelv és irodalom. 2. Magyarország történelme és földrajza. 3. Latin nyelv és irodalom. 4. Német nyelv és irodalom. 5. Egyetemes történelem. 6. Filozófiai propeudeutika. E tárgyak tanításában a nemzeti elem az eddigieknél nagyobb mértékben érvényesítendő. A reáltárgyak körébe tartoznak: 1. Földrajz. 2. Természetrajz. 3. Természet-tan. 4. Végletan. 5. Mennyiségtan. 6. Geometria.

A nem egyetemesen kötelező tantárgyakra vonatkozólag véleményeltérések voltak. Az értekezlet többsége a görög és francia nyelvet fogadta el viszonylagosan kötelező tantárgyul, melyek közül a tanuló szabadon választhatja, de egyiket választania kell.

Ennyi volt az első napi tanácskozás eredménye.

A második ülésben mindenek előtt azzal a kérdéssel foglalkoztak, hogy miként kell idegen tantervet középiskoláknál eljárni, ama nehézség elhárítása végett, hogy a tanulóknak öt nyelvet (anyanyelv, magyar, latin, német, görög vagy francia), kell tanulnia. Elénk eszmecsere után a bizottság abban állapodott meg, hogy a nemzetiségi iskolák kérdése nem változtatja meg a bizottságnak a viszonylag kötelező tárgyakra vonatkozó határozatát. Mivel azonban ez iskolák kérdése tekintetbe veendő, a minisztérium, vagy a helyi tantervek segítségével, vagy a német nyelv eljésével, vagy egyéb módon tegye meg azokat a részletes intézkedéseket, melyek az általános szervezet keretében különben sem foganatosíthatók.

Kimondotta azután a bizottság, hogy a tanuló nem választhatja mind a két viszonylag kötelező tantárgyat, hanem csak az egyiket. Rövid vita után azt a kérdést is eldöntötték, hogy a viszonylag kötelező tantárgyak tárgyai-e az érettségi vizsgának. Elvi megállapodásuk az, hogy e tárgyak minden tekintetben egyenlő fontosságúaknak tekintetnek s a többi tantárgyakkal egyenlő elbánnás alá esnek. A viszonylag kötelező tárgyak tanítási időtartamát a bizottság négy évre szabta meg.

Hosszú vitára szolgáltatott alkalmat az a kérdés, hogy minden iskola köteleztessék mind a két viszonylagosan kötelező tantárgy tanítását szervezni. Ugy didaktikai, mint adminisztratív szempontból sokan szólottak a kérdéshez, míg végre a bizottság többsége Szász Károly álláspontjára helyezkedett, a mely szerint az egységes középiskolában mind a két tantárgy tanítása szervezendő; csak ott, ahol több középiskola van, adhat a miniszter, meghatározott időre, kivételes esetekben ez alól felmentést.

Legnagyobb vita fejlett ki ama kérdés tárgyalása alkalmával, hogy hány évfolyamból álljon az egységes középiskola. A második ülésben e kérdést nem is döntötték el, a harmadiknak is tanácskozási tárgyat képezte. A vita a körül forgott, hogy a népiskolából egyenesen, bizonyos felvételi vizsgával vétessenek-e fel a I. gimn. osztályba a tanulók, vagy pedig előkészítő osztály állítás-

sék fel minden gimnáziumnál s így a gimnáziumi tanfolyam kilenc évig tartson. A bizottság minden jelenlévő tagja nyilatkozott e fontos kérdésben, s a vélemények nagyon elágazók voltak.

Minden tekintetben fontos az a nyilatkozat, melyet Alexander Bernát dr. tett. Ő a kilenc év mellett szólal fel, de helytelennek tartja az „előkészítő osztály“ elnevezést, mert nem erre van szükség, hanem a középiskolai tanterv szempontjából kilenc osztályra. Nem igaz, hogy ez által a művelt proletariátus szaporodnék, mert nincs elég tanár, orvos, mérnök s ha a közigazgatás államosítva lesz, nem lesz elég jogilag képzett ember sem. Vannak, igenis fél-műveltek, kiket a középiskola rosszul nevelt s tanított s ezek azok, kik nem tudnak boldogulni. De épen ezt kell jóvá tenni, s ezért szükséges a kilenc év. A népiskola feladata egészen más, sem hogy a gimnáziumra előkészítsen, s e feladatát nem szabad szem elől téveszteni ama kevés százalék kedvéért, mely a gimnáziumba lép. A népiskolának a nép nagy tömegét gyakorlati irányban kell nevelni; s ezért a középiskolát fel kell szabadítani a népiskola alól. Ki kell mondani, hogy a középiskolába mindenki beléphet, ki nyolcadik életévét betöltötte és az írásban, olvasásban a szükséges készséget megszerezte s azonkívül ezerig tudja az elemi számtani műveleteket.

Kilenc szavazattal hét ellenében a bizottság a középiskola kilenc osztályra osztását mondotta ki.

Beható vita után megállapították a nyelvek tanításának sorrendjét is, mely a következő:

Az I. osztályban idegen nyelvet nem tanítanak.

A II-ikban kezdődhetik a latin nyelv tanítása.

A görög vagy francia csak az ötödikben veszi kezdetét.

A német nyelv a harmadik vagy negyedik osztályban kezdődik.

Ennyi volt a tanácskozás tárgya, a bizottság megfelelt mindazon kérdésekre, melyekre a miniszter leírtaiban feleletet kért.

Tanárválasztás. Serédi P. Lajost, az eperjesi ev. kollégium kitűnő fiatal tanárját, lapunk munkatársát a pozsonyi ev. liceum tanárául választották meg. Pozsonyra nyereség, Eperjesre veszteség e választás.

A sárospataki ev. ref. főiskola akadémiái szakáiban a II. félévi beiratásuk e hó 9. és 10-én fognak eszközöltetni: az előadások f. hó 12-én kezdődnek.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Egyházipolitikai mozgalmak. Az ország liberális közvéleménye megmozdult s magasztos föllángolása semmivé teszi azt a mondva csinált mozgalmat, melynek résztvevői a katolikus papságon kívül az arisztokraták, papi és főúri gazdatisztek, ilyen uradalmi ügyészek s a fanatizált tömeg. A debreceni és nagyváradai mozgalmakról már megemlékeztünk és a debreceni liberális gyűlésről, — nagy fontosságának megfelelőleg terjedelmes tudósítást közöltünk.

Említtük röviden, hogy Marosvásárhelytől Bernády György dr. a függetlenségi párt alelnöke a törvényhatósági bizottság elé oly indítványt terjesztett, mely minden tekintetben bizalmat és helyeslést szavaz a kormány egyházipolitikájának; most pedig pártkülönbség nélkül népgyűlést tartottak Marosvásárhelyt, melyet Bihary Sándor, a szabadelvű párt elnöke nyitott meg s elnökül Bernádyt választották. Csontos Olivér ügyvéd öt pontból álló határozati javaslatot terjesztett elő, mely öszintén, teljes bizalmat szavaz, feltétlen támogatást ígér a kormány liberális egyházipolitikájának. E javaslatot a népgyűlés egyhangúlag, óriási lelkesedéssel fogadta el s elhatározta, hogy a polgárság szabadelvű gondolkodásának örök bizonyítékául a városi levéltárban helyezi el s egyuttal megküldi országgyűlési képviselőjének is.

Nagy-Kőrös választó polgárainak közgyűlése egyhangúlag fejezte ki helyeslését és lelkesedését az egyházipolitikai reformok iránt, elítélte a kath. naggyűlés mohos szellemét, középkorba illő határozatait és sajnálatát fejezte ki afelett, hogy akadtak képviselők, kik meggyőződésüket reverzálissal kötötték le.

Zilahon hasonlóképp volt népgyűlés, mely ugyanily értelemben határozott.

Lippán roppant tömeg választó gyűlt egybe a „József főherceg“ szállóban, kik lelkesedve foglaltak állást az egyházipolitikai reformok mellett. A „Dreptatea“ „Fiasco-al guvernuluj maghiar la Lipova“ jelszó alatt arról ír, hogy 100 fanatizált román (kiknek alig 1/5-e volt választó) Hamzesa esperes és Opresán lelkész vezetése alatt zajongva vonult be a gyűlésbe — s a magyar kormány fiasokja az volt, hogy e fanatizált közönséget minden erőszakoskodása dacára leszavazták. No ennél so se legyen nagyobb fiasokja a szabadelvűségnek és több öröme a „Dreptatea“-nak.

A kecskeméti ügyvédi kamara az igazságügyminiszterhez fölterjesztett évi jelentésében szintén teljes hévvel és meggyőződéssel szólal fel a javaslatok mellett.

Nagy-Teremián és Béga-Szent-Györgyön a polgárok pártkülönbség nélkül tüntettek az egyházipolitikai reformok mellett.

Budapesten a józsefvárosi kör rendezett képviselője Berzeviczy Albert tiszteletére, igazában pedig a szabadelvű egyházipolitika ünneplésére díszes összejövetelt. Berzeviczy valóban fényes beszédében teljes igazsággal hangzott, hogy a szőnyegen forgó reformok elleni küzdelemben nemcsak egy kormány megbuktatására törek-szenek, de magukat azokat a reformokat akarják megbuktatni, melyek 26 év óta Magyarország minden pártjának programját képezték. De valamint e javaslatok bukása, azonképpen győzelmiük nem csupán a kormány és a kormánypárt diadalát jelentik. Az ily nagy reformművek csak a nemzet minden hazafias és szabadelvű gondolkodású fainak felbuzdulásával s összetartásával küzdhetők ki.

Hegedűs Sándor szerint vigyázni kell arra, hogy ne vezéreltessük magunkat csakis régi párttekinetek által „s ha eddig hibáztunk — elismerem én is tettem, mondja

a felszólaló — és gyakran egyoldalú pártszempontból küzdöttünk, most egyedül a célt tartjuk szem előtt és bármely részhez tartozunk, tartunk össze azon cél megvalósításában.“ Maró gúnynyal mondja, a kath. naggyűlés gyászlovagjaira célozva, hogy „szerencsésen elértünk addig, hogy Magyarországon mertek nyilvános gyűlésen rezolúciót hozni, mely szerint ne legyen hivatalnok, képviselő, ne legyen politikus más mint a ki katolikus és hogy a magyar társadalom szétesik, ha a római cement össze nem tartja.“

Ersek a polgári házasság mellett. Ne gondolják az olvasók, hogy e hihetetlen valami a mi főpapjainkra vonatkozik. A mi u. n. hazafias (?) főpapságunk mind egy közös verklín, ne mondjuk, kintornán játszik, egy változatokban épen nem gazdag, de unalmaságban felülmulthatlan darabot: „Hej Rampolla azt üzenete“ ...

Kopp dról, a boroszlói bíboros érsekről akarunk szólni, ki a napokban egy bőjti pasztorlevelet bocsátott ki, melyben szóról-szóra ezeket írja:

„A házasságoknak a polgári házasság megkötésére illetékes polgári hatóság előtti megjelenése oly polgári kötelesség, melytől az államhatalom a házasság polgárjogi következményeit tette függővé, minthogy pedig a házasságnak a tulajdon és örökség kérdésében tényleg vannak polgárjogi következményei és ezek az állam törvénye szerint, a csupán az egyház előtt kötött házasságoknál be nem állanak, nincs egyebet mit tenni, mint az államhatalom által előírt feltételeket teljesíteni.“

Külföld.

Olaszország. Crispi beteg, bal szemét hályog fenyegeti. Livornóban a felebbviteli bíróság épületében egy bomba robbant föl, mely az épületben nagy pusztítást vitt véghez, de azért pár órával később, egy anarkhista perben megtartották az előre kitűzött tárgyalást.

Görögország. A Lloyd-társulat megbízottai a korinthusi csatornát jelen állapotában használhatatlannak jelentették ki. Az építő társaság új munkálatokat fogantatott.

Németország. A német császár valószínűleg febr. 17-én érkezik Friedriehsrühéba, Bismarck látogatására s onnan másnap utazik tovább Kielbe. Berlinben febr. 4-én nyílt meg az ifjusági és népjátékok első kongresszusa, melyen részt vett a porosz közköz. miniszter s elnöke Schenkendorf-Görlitz képviselő volt. — A német-orosz vámszerződés létrejött s Oroszország a német beviteli cikkek árát tetemesen, az eddigi tételek 1/3-val, sőt felével is leszállította. Viszont Németország Oroszországnak ugyanoly gabnavámokat engedélyez, mint Ausztria-Magyarország részére annak engedélyezve. A német agráriusok tehát teljes vereséget szenvedtek mezőgazdasági vérdívas politikájukkal, de bizonyára a mi gabnakivitelünkre is káros hatással leend ez a szerződés.

Franciaország. Vaillant kivégzése hétfőn reggel ment végbe Párisban. A Place de la Roquette téren mintegy 500 ember volt jelen, a belső körben mintegy 150. Vaillant visszautasította a papot s végszavai is az anarkhizmus dicsőítettek. Sebészhez hasonlította magát, ki a beteg társadalmat óhajtván gyógyítani, karját, a kamarát akarta amputálni. „Halál a bourgeoisi társadalomra! Eljen az anarkhia!“ Ezek voltak utolsó szavai. Végrendeletet is tett, melyben meghagyja, hogy testét az emberiség okulására boncolják föl s leányának gondviselését Faure Sebestyén anarkhista vezére bizza. — Megcáfolják azt a hírt, hogy Herz Kornél a hirdetett fontos okmányok birtokában volna. — Merigeaud anarkhista elfogták s ezzel azt hiszik, hogy az egyik legnagyobb párisi robbanás (Rue Bons Enfants) tettesét kézre kerítették.

Ausztria. Rakovitzban roppant rémületet keltett egy dinamitbomba felrobbanása, mely egy vendülő csatornájában volt elhelyezve. Emberélet nem pusztult el. E városban nemrég történt egy nagyobb dinamit lopás. Ugy látszik, az anarkhia hívei ezt a szerzeményt „értékesítik“.

Angolország. Londonban a munkanélküli munkások a Towerhillen naggyűlést tartottak. Vezetőjük, Williams azzal fenyegetőzött, hogy szükség esetén robbanószereket fognak a rendőrség ellen alkalmazni. — Az angolok és franciák között Sierra-Leonában újabb összejutkozás volt, de erről minden közelebbi részlet hiányzik. A gyarmatügyi államtitkár sajnálatát fejezte ki e fölött.

Szerbia. A király február 4-én udvari ebédet adott s erre valamennyi párt kiválóbb egyéneit meghívta. Garasanin nem jelent meg. Szimicset — a mint beszédében mondá Sándor — azért vitte meg kormányelnökül, mert nem a pártokat, hanem az egész szerb népet tartotta szem előtt. Szimics válaszában azt mondá, hogy törekszik a király nemes intencióinak megfelelni. Ujabbán a király a vád alatt állott volt liberális belügyminiszterrel, Ribaracsal érintkezik s az a hír, hogy őt bizza meg kabinet-alakítással. Jovin Milán századost, ki a goracscai vérfürdő rendezte s kit e miatt a radikálisok nyugdíjaztak, most újra visszahívta a kormány a tényleges szolgálataiba. — A Hotel de Villeben (városházán), minden évben ad a francia főváros egy nagy bált, hova a társadalom összes rétegei hivatalosak. Most a bál előtt, névtelen levelekben azzal fenyegettek a községtanács elnökét, hogy az egész mulató társaságot levegőbe fognák robbantani s ennek a szokatlan látványosságra való kilátásnak az a hatása lett, hogy 3000-rel mentek többen a bálba, mint tavaly. Az ígért, de kissé csiklandós spektakulum elmaradt, vigasztalásképpen tehát a mulatók egy része hajnalban, azon álarcosan elment egy másik látványosságra: a Vaillant kivégzésére.

Bulgária. Mária Lujza bolgár fejedelemasszony, ki csak a napokban adott életet Boris trónörökösnek aggasztóan beteg.

Az országgyűlésen hogy mi történt 1894. február 6-án, azt röviden, de hűen elreferálta országgyűlési rovatvezetőnk. Hanem hogy a mi történt, hogyan történt, arra nézve legyen szabad megszólaltatni azt a „Budapesti Hírlapot“, melyet még ellensége se vádolhat azzal, hogy az egyházipolitikai reformoknak valami nagy barátja lenne, sem azzal, hogy a Wekerle kormányt valami gyöngéd szemlelemmel szeretné. „A túlnyomó nagy többség, a kormánypárt és a szélsőbal zöme tüntető diadalmas éljenzéssel megszavazta azt, hogy a házassági javaslatot még az első

ülésszakban napi rendre tűzzék. „Az óriási többség mellőzte az osztályokat.“ Hát ez azt jelenti, hogy a nemzeti párt és a függetlenségi párt klerikális frakciójának — mert a magyar radikális párthoz ilyen is van meg a párttonkivüli „pártnak“ a szövetségese teljes fiaskót mondott s a képviselők nagy többsége, a „Bp. Hirlap“ szerint „óriási“ többséggel mellőzte az osztály-tárgyalást. Pedig az egyesült antireformereknek ez volt első nagy aranyu sakkhúzása a javaslatok ellen, melytől óriási hatást vártak. S lett belőle óriási felsülés. „Tu l'as voulu Georges Dandin“.

Legsajnálatosabb volt ez incidensben Apponyi Albert gróf szereplése, mert a szabadelvűség híggadt. Elfogulatlan barátaira azt a benyomást tette, hogy teljesen odaadta magát a párttaktikának s jobban gyűlöli a mostani kormányt, sem mint szereti az általa proklamált elveket.

Pedig Magyarország igaz közvéleménye e kérdésekben alkuvást nem ismerő szabadelvű. Eltiporja, ki kicsinyes taktikával száll vele szembe. Szerencsére most csak egyszerű forma-kérdésről volt szó s a most elkövetett hibát helyre lehet hozni az érdemleges tárgyalás alkalmával. De ha Apponyi gróf azt hiszi, hogy őt az arisztokraták, a klérus, Ugron és Polónyi, Tibád és Szapary diadalra segíthetik a szabadelvű közvéleménnyel szemben, nagyon téved, sőt azt hiszük, hogy e harc áldozata az ő nimbusa lesz, ha magatartásán nem változtat.

A képviselőház igazságügyi bizottsága tudvalevőleg e hó 6-án terjesztette jelentését, mely Teleszky István tollából folyt, a ház elé. A jelentés utolsó részét, mely a szép és nagy munka talán legfontosabb része, a következőkben adjuk:

„Meg van győződve a bizottság, hogy a törvényjavaslat széttagolt nemzetiségi és vallási viszonyaink közepe a házassági jog szabályozásának azt a legtermészetesebb megoldását tartalmazza, amelynek, mint a haladó korszellem feltartóztathatatlan követelményének érvényesülését megakadályozni nem lehet. A törvényjavaslat, a midőn az állam jogi érdekének hatályos megvédését biztosítja, midőn a házasságjog egységes szabályozásával a nemzeti egységnek egy újabb, erős kapcsát létesíti: nem terjeszkedik túl az állam jogi érdekének korlátain, hanem e korlátokon túl szabad tét enged a vallás-erkölcsi érület háborítatlan érvényesülésének s épen ezért az alkotandó törvény hatálybalépte után a felekezeti villongások áldástalan hullámaiktól megőrző biztos szírtet s a különböző vallást követő, de e részben is a teljes egyenjogúságot élvező honpolgárok békés együttélésének szilárd védbástyáját fogja képezni.“

Aláírta: Krajcsik Ferenc és Teleszky előadó.

ORSZÁGGYÜLÉS.

(Február 5.) Elnök bemutatja Késmárk szab. kir. város választó-polgárainak Veszter Imre orsz. képviselő által beadott kérvényét az egyházpolitikai törvényjavaslatok módosítása iránt. Kiadták a kérvényi bizottságnak. Dókus Ernő előadó bemutatja az ország ezer éves fennállásának megünneplésére vonatkozó miniszterelnöki előterjesztés tárgyalására kiküldött bizottság jelentését. Annak idején napi rendre tűzik. A ház ezután harmadszori felolvasásban is megszavazta a Fiumében emelendő építmények adómentességéről szóló törvényjavaslatot. Következik a mezőgazdasági és mezőrendőrségi törvényjavaslat tárgyalása. Az első fejezetet kevés vita után elfogadták. A második szakaszt Lits Gyula és Andreánszky Gábor báró indítványa szerint fogadták el. A 13. szakaszról Papp Elek a kisbirtokosok érdekében szólalt fel, azonban a ház a miniszter megnyugtató válasza után az eredeti szöveg mellett maradt. A 16. szakaszt csekély módosítással Bujánovics indítványa szerint fogadták el a ház. A kihágásokról szóló részt Andreánszky Gábor, Ivánka Oszkár és Kolozsvári Kiss István indítványai szerint módosított szöveggel fogadták el. Az egész gyűlés csekély érdeklődés mellett s gyorsan folyt le. Alig egy óra hosszáig tartott.

Január 6. Szöll Kálmán előadó betérjeszti a koronaérték behozatalára, illetőleg a valuta rendezés céljaira beszerzett összegek ellenőrzésére kiküldött országos bizottság jelentését. Pálffy Elemér a záró számadási bizottság újból felülvizsgált jelentését terjeszti a ház elé. Teleszky István előadó benyújtja az igazságügyi bizottság jelentését a házassági törvényjavaslatról, Polónyi és Veszter külön véleményével együtt és kéri a házat, hogy a jelentés kinyomassék, szétosztassék s hogy a törvényjavaslat annak idején az osztályok mellőzésével tűzessék napi rendre. E pontnál heves vita keletkezett, melyet Ugron Gábor felszólalása nyitott meg, a ki tiltakozott az ellen, hogy ebben az ülészakban állapítsák meg a következő ülészak napirendjét és így egyik ülészak prejudikáljon a másiknak. A vitába Szilágyi Dezső miniszter és Apponyi Alber gr. is belevagyúlt, majd az elnök hivatkozva a házszabályokra, melynek értelmében már csak szavazással lehet e kérdésben dönteni, újabb vitát provokált. E vitában Polónyi G., Ugron Gábor, Eötvös Károly, Horánszky Nándor, Szilágyi miniszter, Sággy Gyula, Lits Gyula, Hoitsy Pál, Horváth Gyula s az elnök vettek részt. Elnök végre szavazás alá bocsátja az előadó javaslatát, melyet a ház többsége elfogad. Öt pernyi szünet után, felolvasták az ülészakot berekesztő s az új ülészak megnyitását február 8-dikára kitűző királyi leiratot. Az elnök ezután bemutatja az ülészakra vonatkozó zárójelentését s ezzel az ülés feloszlattat.

TUDOMÁNY.

A trichina.

— A sertésölések alkalmából. —

(Vége.)

A béltrichinák az embernek, sertésnek s még több emlősnek és madárnak a vékonybéljében élnek s vannak köztük hímek és nőstények. A nőstények 2—3 mm. hosszúságúak, a hímek pedig csak félmilliméteresek s ez utóbbiaknak a farka két horogforma nyulvánnyal van ellátva.

A nőstény elvérén ivarérettségét, eleveneket szül s fiai ekkor körülbelül 0.1 milliméter hosszúak. A fiatal trichinák nem maradnak szüleikkel a bélben, hanem átfurják a bélfalat s mindaddig vándorolnak, míg az izmokban alkalmas helyet nem találnak. Legtöbbnyire az inak közelében helyezkednek el s leginkább a rekesztő- és az ágyéki izmot keresik fel. Eleintén az izomrostokban végig nyulva láthatók, de később, a mint növekednek s az izomrostok belsejét maguk körül pusztítják, kezdenek összecsa-varodni és végre egészen spirál-alakúakká lesznek. Ilyen állapotukban, a folytonos izgatás folytán körülöttök egy burok válik ki, a melybe később mézások is rakódnak le s a kis állat eléri fejlődésének azt a szakát, melyben, mint betokozott trichinát izomtrichinának hívják.

A betokozott trichinának, hogy teljes fejlődését elérhesse, vagyis hogy ivaréretté lehessen, valamelyik husévo állat gyomrába kell jutni, a mi a trichinás hus evése által történhetik meg. Az emberbe a sertésbélből kerül, ha az nincs kellőleg megfőzve, vagy sütvé. A gyomorsav a gyomorba jutott trichina meszes borítékját feloldja s ekkor a már hosszabb ideig mozdulatlan állapotban levő kis állat kiszabadul s körülbelül egy hét alatt ivaréretté lesz és számos eleven fiat szül, melyek a már fenebb említett vándor utra kelnek s az izmokba jutnak. Az anya-trichina legfeljebb 6—8 hétig él, aztán eldöglik s a bélből kiürítették.

A trichina által okozott betegség a legveszélyesebb betegségek közé tartozik, mert eddig még gyógyítani nem tudják. A veszélyes betegség tünetei, általános fáradtság, bélzavarok, hányás. Múskor az izmokban fájdalmat érez az illető, végtagjait alig képes mozdítani, beszédje alig hallhatóvá válik s ha elhal, a halál a hagymáz tünetei között következik be. Ezek a tünetek az élőködők száma szerint 4—20 nap alatt állanak be.

Az eddigi vizsgálatokból kiderült, hogy a trichina mindaz öt földrészen előfordul, de leggyakoribb Amerikában s aztán Európában. Hogy minő mértékben van elterjedve, azt meg nem mondhatjuk, mert eddig még nem tartották szükségesnek, hogy a közegészségügy érdekében minden leölt sertés husát göröcsői vizsgálat alá vegyék. Hogy legalább egyes országokban elég gyakran előfordul, mutatja az, hogy Németországban 1876-ban 1.725.595 darab sertés közül 800 volt trichinás. Hamburgban 1879-ben 102662 darab amerikai sertés husát vették vizsgálat alá s 1290-et trichinásnak találtak. A magyar sertés jó hírének még igen keveset ártott ez a veszedelmes kis féreg.

A sertésbe a trichina különböző körülmények között juthat be. Legkönnyebben bejuthat a trichinás patkányok felfalása folytán, mert a patkányok a sertés-ólak körül örömmel tanyáznak, de bejuthat a leölt vagy eldögölt trichinás sertésből is, ha annak husából eszik, vagy pedig oly módon, hogy disznóölés alkalmával összegyűjtött mosadékokat a sertéssel megittatják. De a sertés, mint igen falánk és tisztátalan állat könnyen megkaphatja a trichinát az ember által kiürített béltrichináktól, illetőleg azok embrióitól is.

Hogy ettől a veszélyes féregtől lehetőleg megóvhassuk magunkat különösen a következőket tartjuk szem előtt: A leölt sertés husát, különösen rekesztő izomját pontosan megvizsgáljuk s ha talán abban betokozott trichinákat találunk, legcélszerűbb a husat olyan mélyen elátni, hogy sertés vagy patkány hozzá ne juthasson. A szalonnát bátran használhatjuk, mert abban sohasem fordul elő. Óvakodjunk a nyers vagy jól meg süttött, vagy főzött sertésbús evésétől, különösen, ha nem tudjuk, hogy az megvizsgálatott-e. A patkányokat, melyek a trichina terjesztői, különösen a sertés-ólak környékéről minden lehető módon pusztítsuk. Disznóölés alkalmával semmiféle mosadékokat vagy hulladékokat sertésünknek ne adjunk, mert könnyen megtörténhetik, hogy magunk fertőztetjük meg saját állatunkat. Végül igyekezzünk sertésünket minden olyan helytől távol tartani, a hol emberi vagy más hulladékok kaphatnak.

a. s.

UJDONSÁGOK.

— A román tulzók Kolozsvárt bizalmas értekezletet tartottak s megállapodtak azokban az eszközökben, melyekkel legsikeresebben vélik terjeszteni az agitációt. Különösen azt látják célravezetőnek, hogy az eddigi zajos tüntetésekkel felhagyjanak s inkább csendben, zajtalanul működjenek. De már ezt nem hiszik. Azok a hű fanatikuskok és önző martirok, kik az egésznek élén állanak, nem lehetnek meg sip, dob, trombita és görögütiz nélkül.

— A szabad liceum február 6-án este tartotta első előadását Budapesten az Esterházy utcai élettani intézet nagyertermében. Az előadás előtt Joanovits György volt államtitkár a „Szabad Liceum“ elnöke, megnyitó beszédet mondott, melyben az intézmény célját körvonalozta. A „Szabad Liceum“ azért alakult, hogy az ismereteket a tudomány mai színvonalára emelje hazánkban. Ezt az intézményt Angliában egyetemnek nevezik, nálunk a szerényebb liceum elnevezést választották, mivel jobb, ha az eredményt majd felülhaladja a címet, mintha megfordítva elmaradna mögötte. Azért szabad liceum, mivel nincs a szokott határok közé szorítva; hallgathatja bárki s az előadók szabadon választhatják előadásuk tárgyát és formáját. Az elnöki megnyitó után Entz Géza dr. professor tartott előadást a fiziológiáról. Előadását mutatványokkal is kísérték.

„A legnagyobb lyuk“ cím alatt azt írja „Bp. H.“, hogy ennek nem épen szerencsés tulajdonosa Debrecen városa. Artézi kutat akart furatni Zsigmondy terve szerint, 900 méter mélyen ki is lyukasztották a földet, ott aztán beletört a furó s azt nem lehet onnan kivenni. Abba kell hagyni az egész munkát. A civilizáció ama vívmánya, hogy 900 méter mélységben be lehessen egy furót törni a földbe, százezer forintjába került Debrecennek. A jövő geologusai sokat fogják törni a fejüket ezen a törött furón s kitudja, milyen geológiai alakulásokat fognak belőle megállapítani.

— A perzsa sáh kedvelt fiával európai körutra indul, s meglátogatja első sorban az orosz cárt, aztán a többi uralkodót s bejelenti, hogy e kedvelt fiának gyermeke, a sáh unokája: Muzafet-Edin örökli utána a trónt.

— A király a főváros szegényeinek utolsó ittléte alkalmával 2500 frtot adott.

— A kolozsvári pénzügyintézetek zavarairól s nehéz helyzetéről már többször beszéltünk. Most már tisztulni kezd a helyzet. Wekerle miniszterelnök a földművelésügyi miniszterium utján 400.000 frt. előleget ad a naszói fakereskedő társaságnak, hogy a kolozsvári intézetek által adott kölcsönt visszafizethessék. Azonkívül a négy intézet egy nagy pénzügyintézetté fog egyesülni. Mindezek folytán a betevők bizodalma is kezd visszatérni.

— Gyászrovat. Billroth Tivadar dr., a bécsi egyetem világhírű sebészeti tanára meghalt Abazsiában, hol asztmája ellen keresett enyhülést. Szívizélhűdés ölte meg. A nagy férfiú 1829-ben született Bergenben, Rügen szigetén. Tanult Greifswaldban, Göttingában és Berlinben. 1856-ban lett magántanár, 1859-ben a zürichi egyetem tanárává, 1867 óta a sebészet tanára és a sebészeti klinika igazgatója volt Bécsben. Mind a gyakorlati téren, mind tudományos működésében a legosztatlanabb elismerésben részesült. — Luby Boldizsár, a benedekfalvi Luby-család nesztora 70 éves korában, Liptó-Benedekfalván elhunyt. — Kaill Adolf, a kassa-oderbergi vasút felügyelője meghalt.

— Nemzetközi testvéri szövetségre lépett 75 vállalkozó szellemű ember holland, belga, francia, spanyol és olasz pénzek — hamisítása végett. E jeles szövetséget feje egy Rempt nevű ember. A banda 15 tagját s körülbelül 1 millió frank értékű hamisítványát a társaság székhelyén, Amsterdamban elcsípték.

— Lebaudy párisi milliomos fiát tékozlóvá nyilvánították. Most azonban nagykorúvá lévén, megnyeri teljes rendelkezési jogát. A felszabadult tékozló első tette az volt, hogy tiltakozott a tékozlás vádjá ellen s egyuttal kötelezte magát arra, hogy összes évi jövedelmét, 100.000 franknyi csinos summát, az utolsó soug — elkölti, de nagyobb részét jótékony célra, a tőkét pedig nem érinti. E fogadalmát már meg is kezdte, mert a „Figaronak“ 12 ezer frankot adott át ugyanannyi jótékony célra, az átjva köszönbányában dolgozó muhkasok javára pedig ötvenezer frank alapítványt tett.

LEGUJABB.

(Lapzárta után érkezett hírek.)

— Szabolcsvármegye és az egyházpolitika. Mint nekünk írják, Szabolcsvármegye febr. 14-én tartandó közgyűlése az egyházpolitikai reformokkal is fog foglalkozni. A tárgysorozat 32. pontja így hangzik: „Indítvány a Budapest tartott kath. nagygyűlés határozatai ellen teendő felterjesztés tárgyában“. Ismerve Szabolcsvármegye liberális szellemét, az indítvány sorsa iránt nem táplálunk aggodalmat.

— Magyar háziipar és főhercegnő. Izabella főhercegnő védnöksége alatt a felső- és nyugati magyarországi megyékben nagy háziipar szövetséget alakul, az egyes megyékben alapítandó egyesületekből. A király maga is igen élénken érdeklődött a dolog iránt.

Hajdu-Szoboszlón (Polonyi Géza választókerülete) nagy tüntető népgyűlést tartottak e hó 7-én. Főszereplők voltak: Lengyel Imre kir. járásbíró s Fehér Gábor arvaszéki elnök; a függetlenségi párt elnöksége távollétével tündökölt. De ugy is volt ott helyből és vidékről, vagy 6000 ember, kik egyhangulag foglaltak állást a liberális reformok mellett. Jellemző a hangulatra, hogy a város házára a Bocska-jászlót tüzték ki, mely a koronázás óta nem volt használva.

— Coppée Ferenc, a nagy francia költő halálos beteg.

— Compiègneben a párisz-belgiumi vonat kisiklott s 7 ember meghalt, 20 megsebesült.

— Cipriani, a hirhedt olasz anarkhista, mellbetegése miatt visszavonul a „közpolitától.“

— Karcagon — mint lapunknak írják — a ref. gimnázium tanári kara, a gimnáziumi könyvtár és tanszermuzeum javára felolvasással és hangversenyyel egybekötött táncestélyt rendezett, mely 201 frtnyi tiszta jövedelmet adott.

— Gyógyszerészből libapásztor. Elátkozott hercegisasszonyokkal s hercegekkel már sokszor megtörtént az a malőr, hogy libapásztorokká lettek. S. Viktor okleveles gyógyszerész nem volt herceg, de hercegieken akart élni s vak anyja nevére 15000 frt értékű váltót hamisított. A rendőrség és büntető bíróság már-már túlságos meleg érdeklődése elől eltűnt. D. péceli nyugalmazott osztálytanácsoshoz s több ottani úrhoz, nehány hóval előbb beállt egy észelősnek látszó fiatal ember libapásztor. A napokban D. 50 frtot küldött tőle váltani s a megbízott egyenesen beült vele a korcsmába s hercegieleg kezdett költekezni. Ez szemet szűrt az ott levő esandörnek, vállatára fogta s megkaparván a nagyúri hajlamu libapásztor, előtűnt S. Viktor, a körözött gyógyszerész. Hanem reá nem hercegi trón var valamely tündérvárban, hanem csak a vádoltak padja.

— Wekerle és Hieronymi minisztereknél az erdélyi Kárpát-Egyesület tiszteltett s az egyesület számára anyagi gyámolítást kért s ezt a pénzügyminiszter kílátásba is helyezte.

— A közgazdasági rovatunkban megkezdett Laveleye-féle munkát jövő számunkban folytatjuk.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

N. K. urnak R-K-es h-a. A jelzett küldeményt, sajnálatunkra nem kaptuk. — A Gy-a urnak Cs-ó. Lelkesedését, buzgólkodását nagyon köszönöm. Hasznát a közügy látja. — K-y L-n dr. ur. P-a. A küldeményt legközelebb fel fogom használni. — R-z L-ó ur. A beküldött dolgozat mielőbb jő. — V-s M-ly ur. G-ny. A lap terjesztésében kifejtett buzgóságát nagyon köszönöm. Jó ügy körül apostolkodik. Vajha mennél többen követnék példáját. Legközelebb magánlevelet írok. — P-y K-ly Sz-es. Sz-i P-r B-V. A-ó. tanító urnaknak szives ajánlataikat köszönettel fogadom. A lapot utnak indítottam — Némai P-sci. A dolgozat megérkezett, be is vált, máskor is kérek, valamint tudósításokat is. — K-i Gy-a ur B-st. M-s J-f. H-F-Gy-t. A magánlevél mielőbb utnak indul. — N-i J-f N-Sz-s. Köszönöm. A magánlevél mielőbb utnak indul. — K-es Zs-nd K-a. A küldeményt megkaptuk, köszönjük. A helyreigazítást röviden közöljük, mivel más lap már adja. A lelkes küldeményt, közlendőink halmaza mellett, aligha tudjuk beszorítani. Szives üdvözlét!